

Landboerne. Ganste anderledes er jo Forholdet med Hensyn til de Love, som vedrøre Tiendeafløsningen. Der kommer man ind paa et Forhold, som direkte stærkt interesserer Agerbruget, og til hvis Afløsning det i en Arrække har set hen med Forhaabning. Det er jo ogsaa ret naturligt, at en Byrde, der hviler paa Hartkornet, med større samlet Beløb end samtlige Statskatter paa Alger og Engs Hartkorn, nemlig med ca. 21 Kr. pr. Td. Hartkorn, i Stedet for, som Statskatterne, med 17,4, og som i det hele beløber omtrent 7 Millioner Kr. om Aaret — det er naturligt, siger jeg, at Spørgsmaalet om Afløsning af en saadan Byrde maa direkte interessere Landbruget. Og der er eet Moment til, som gør, at disse Lovforslag vække særlig Interesse, det er den Ulighed, som altid eksisterer paa dette Omraade, idet jo en Del af Jorden ikke yder Tiende. Der er vel omtrent her i Landet 50—60,000 Tdr. Hartkorn, som ikke yde Præste- og Kirketiende, for Kongetienders Vedkommende er Forfællingen endnu noget større. Denne Ulighed har gjort, at denne Stat er saa ilde set, og at man gerne ønsker, at den skal afløses. Nu er det ganske vist saaledes, at Tienden i Aarenes Løb mere end nogen anden Afgift er bleven en Grundbyrde. Der er ingen Tvivl om, at ingen køber en Ejendom, uden at han i Forvejen har kapitaliseret Tienden, beregnet, hvor meget den vil blive, og derefter giver Prisen for Ejendommen, og selvfølgelig er der heller ingen Tvivl om, at hvis man eftergav al Tiende, vilde det være det samme som at stryge saa og saa store Beløb af samtlige Prioriteter i Ejendommene. Men nu er Uligheden en Gang til Stede, og derfor er det fuldstændig rigtigt at søge at komme til en Overenskomst, og det saa meget mere under de nuværende Forhold; thi det staar klart for mig, at skal den Bevægelse, som har fremkaldt dette Lovforslag og flere andre, som vi snart ville saa at se, virkelig føre til et godt Resultat for Agerbruget, maa man have Øje for at fjerne de Forhold, som kunne stille Agerbruget i forskellige Maader med forskellige Særinteresser. Man maa søge at vise dem, at de have fælles Interesser; thi enige og samlede ville de kunne udrette noget — spittede og uenige intet.

Der er nu forelagt to Lovforslag om Tiendens Afløsning for Tinget. Det første, som blev indbragt af det ærede Medlem for Ringkøbing (S. C. Christensen), og som er gaaet i Udvalg, står med et rask Snit den gordiske Knude midt over, men kunde heller ikke undgaa at begaa visse Ubilligheder til

den ene eller den anden Side. Det er selvfølgelig ikke muligt under saa vanskelige Forhold at skære over paa een Gang, uden at der resulterer Ubilligheder enten til den ene eller den anden Side. Det ærede Medlem var i Dag, forekommer det mig, mere krigerisk mod Tiendejerne end forleden Dag, han slog endogsaa paa Forholdene i Frankrig og Spanien, tror jeg, hvor Tiendejerne slet ikke fik nogen Erstatning — heldigvis kom han saa i Tanker om, at Grundlovens § 82 eksisterer. Det forekommer mig ikke, at det ærede Medlem er ganske konsekvent i sin Tankegang, naar han er saa krigerisk mod Tiendejerne; thi i sit Forslag har han været overordentlig liberal mod Godsejerne, som tit samtidig ere Tiendejerne, idet efter hans Forslag samtlige Ejere af Fæstegods en Dag ville vaagne op og føle sig 7 Kr. pr. Tønde Hartkorn rigere i aarlig Indtægt, idet nemlig Kirketienden gennemsnitlig kan regnes til 7 Kr. pr. Td. Hartkorn. Naar Fæstet er udløbet, har Godsejeren efter det Forslag Jorden tinfrit til Disposition. Han har altsaa ganske vist den Gevinst, og naar vi tage de store Lensbesiddere og sætte, at en Mand har omtrent 1,500 Tdr. Hartkorn, saa er det en ganske smuk Indtægt af 10,000 Kr. mere om Aaret. Det ærede Medlem for Tisted Amts 3dje Valgkreds (N. Andersen) regnede forleden ud, at det ærede Medlem for Røge (Alberti) havde tiltænkt Lensbesidderne omtrent 12,000 Kr. om Aaret. Det er jo en ganske smuk Julepresent at give dem.

Jeg kan selvfølgelig ubetinget slutte mig til, at Forsøget paa at komme til en Overenskomst om Afløsning af Tienden, maa gaa ad Overenskomstens Vej; det er den eneste Maade, hvorpaa dette Forhold kan løses, og man har i saa Henseende gode Erfaringer fra Overenskomstens gode Resultater ved Fæstegodsets Overgang fra Fæste til Selveje. Jeg indrømmer, at Forholdet der var noget heldigere, idet begge Parter der kunde staa sig ved Afløsningen; jeg indrømmer, at der er større Vanskelighed ved at finde en Basis for Overenskomst om Tienden, men det bør selvfølgelig forsøges, og jeg tror ogsaa, at Forsøget vil medføre et godt Resultat.

Naar jeg altsaa skal udtale mig om det foreliggende Lovforslag, saa kan jeg slutte mig til det saa vel i Henseende til dets Formaal, nemlig Afløsning af Tienden, som i Henseende til Princippet, nemlig at det skal ske ved frivillig Overenskomst. Naar jeg har ønsket at gøre nogle Bemærkninger, skulle de blive meget korte, særlig da de højtærede Sagministre allerede have udtalt sig om de